

Література

1. Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту : Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 вер. 2009 р. № 839. *Zakon online* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/tfWNZIg> (дата звернення: 12.08.2020).
2. Формування у молоді гендерно-відповідальної поведінки (на прикладі українських ВНЗ) : навчальний посібник / за заг. ред. Н. Світайло. Суми : Видавництво РА «Хороші люди», 2013. 209 с.
3. Черевко І. Психолого-педагогічні та філософські погляди на визначення поняття відповідальності. *Психологічні науки*. 2009. Випуск 8. С. 301–306.

ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Валерія ГРИГОРЕНКО

**Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
plvaleri@ukr.net**

Надія ШЕВЧЕНКО

**Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
n0678102030@gmail.com**

Сьогодні все більшої актуальності набуває впровадження гендерного підходу в освітній процес закладу дошкільної освіти, що дає змогу вже змалку формувати у дітей широкий спектр знань з гендерної проблематики та відповідних життєвих умінь; систему егалітарних цінностей, норм поведінки, які відповідають ідеям рівності та недискримінації. Сучасна система освіти повинна сформувати у дітей цілий спектр компетентностей, у тому числі гендерну. Уряд України здійснив низку кроків для усунення гендерного дисбалансу у державі, впроваджуючи політику гендерної рівності у найбільш вагомий сектор формування суспільної свідомості – освіту. Так, нормативно-правова база, яка регламентує запровадження і реалізацію гендерного виховання дітей у закладах освіти, зокрема дошкільних, включає Закони України «Про освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» тощо. Окреслені у державних документах положення сприяють розширенню прав і можливостей жінок та чоловіків, подоланню гендерної асиметрії у різних сферах та статево-рольових стереотипів у системі освіти.

Впровадження гендерного підходу у заклади дошкільної освіти сприяє водночас витісненню застарілого статево-рольового підходу, що зумовлює гендерну сегрегацію і поляризацію. Натомість гендерний підхід актуалізує пошук нетрадиційних рішень щодо виховання дошкільників й відповідно сприяє збагаченню теоретико-методичної бази діяльності майбутніх вихователів новими підходами гендерного виховання дітей. Науковий інтерес до означеної нами

проблеми заесвідчується наявністю праць учених у царині гендерного виховання (Т. Говорун, Т. Дороніна, О. Кікінежді, І. Кльоціна, Н. Коцур, О. Марущенко, О. Масалітіна, М. Скорик та інші). Особливості процесу гендерного виховання дітей дошкільного віку досліджують А. Гончаренко, В. Очкур, В. Мовчун, Р. Шулигіна та інші вчені. Зважаючи на актуальність й невичерпаність гендерної проблематики, можемо стверджувати, що дослідження проблем і суперечностей упровадження гендерного підходу до виховання дітей у закладах дошкільної освіти є необхідним і своєчасним.

Узагальнюючи погляди вчених (С. Вихор, Т. Голованова, Т. Дороніна, І. Іванова, Л. Кобелянська, В. Кравець, Т. Мельник, О. Цокур та інші), маємо підстави розглядати сутність гендерного виховання дошкільників з позицій необхідності розвитку їхньої особистості, формування у них несегрегованого за статтю збагаченого соціального досвіду; це природний процес виявлення дитиною внутрішньої активності, здійснення персонального вибору видів діяльності, а не нав'язаного уявленнями дорослих щодо поведінки представників обох статей, вибір, який відповідає індивідуальним потребам у самореалізації та розвитку особистості, що передбачає заохочення дівчаток і хлопчиків до спільних ігор та різних видів діяльності.

Як наголошує Л. Остапчук, гендерне виховання передбачає розвиток індивідуальних задатків, здібностей дівчат і хлопців, включаючи ті, котрі традиційно приписуються протилежній статі, при цьому основна увага звертається на нейтралізацію і пом'якшення соціально обумовлених відмінностей між жіночої та чоловічої статями, взаємозамінність соціальних ролей, стимулювання дівчат і хлопців до самостійного вибору соціально схвалюваних моделей поведінки, заохочення індивідуальних інтересів тощо [1, с. 188–189].

На жаль, сьогодні на заваді практичній реалізації гендерного виховання дітей дошкільного віку постають суперечності між: усталеним у роботі закладу дошкільної освіти традиційним підходом до виховання дітей й необхідністю оновлення цього процесу в змінній соціально-політичній ситуації, у контексті нових вимог до організації освітнього простору на засадах гендерної рівності, що відповідає вимогам Нової української школи; потребою у впровадженні гендерного підходу до виховання дошкільників в умовах закладів дошкільної освіти і недостатнім рівнем теоретичної і практичної розробленості методик гендерного виховання дітей в умовах закладу дошкільної освіти тощо.

Наявність зазначених суперечностей зумовлює існування певних проблем, серед яких: закріплення «прихованої» гендерної дискримінації у закладі дошкільної освіти; дискримінаційний характер складових освітнього простору (наочності, іграшок, роздаткового матеріалу, обладнання, побутових предметів); проведення виховних заходів із статеворольовими акцентами (конкурси краси чи мужності, екскурсії у світ професій тощо); поширення ідей, які не відповідають принципам гендерної рівності і недискримінації у рубриках «Гендерне виховання» на сайтах закладу дошкільної освіти та у методичних посібниках для вихователів тощо. Численні наукові дослідження свідчать про різне ставлення педагогів до дівчаток і хлопчиків, використання дискримінаційних практик у освітньому процесі,

нав'язування обмежень у самореалізації дітей, що зумовлені традиційними уявленнями щодо соціальних ролей жінок і чоловіків тощо.

Одним із дієвих шляхів подолання зазначених проблем є проведення просвітницької роботи з педагогами зокрема, та популяризація ідей гендерної рівності і недискримінації у суспільстві загалом, що може стати перспективним напрямком подальшої науково-практичної роботи у руслі зазначеної проблеми.

Література

1. Остапчук О. Л. «Прихований навчальний план» або «Прихована навчальна програма» (hidden curriculum). *Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект*: колективна монографія / за заг. ред. проф. Н. А. Сейко ; відп. ред. Н. П. Павлик. Житомир : Видавництво, 2014. С. 187–190.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У СТВОРЕННІ СПРИЯТЛИВОГО ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИШІ

Наталя ДАШЕНКОВА

Харківський національний університет

радіоелектроніки,

natalia.dashenkova@nure.ua

Тетяна КОРОБКІНА

Харківський національний університет

радіоелектроніки,

tatyana.korobkina@nure.ua

Інклюзія – якісно нове явище в освітньому просторі України, впровадження якого з 70-80-их рр. минулого століття стало завданням для світової освіти. Надання дітям, учнівству та студентству з особливими освітніми потребами (ООП) можливості отримати якісну освіту, розкриття їх творчого потенціалу є сьогодні одним з найважливіших напрямків роботи української школи, що демонструє свій цивілізаційний вибір. Інклюзивна освіта є принципово новим перспективним напрямком, що зачіпає основи усіх рівнів і видів освіти. Тому на сучасному етапі модернізації сучасної школи вкрай важливим є закласти основи інклюзивної освіти без будь-яких проявів сегрегації та дискримінації з урахуванням можливих ризиків в її реалізації. Ці ризики можливі при «масовому переході» до інклюзивного навчання за єдиним планом і принципами, без відповідної підготовки учасників освітнього простору та без урахування специфіки освітньої установи. У сучасній літературі висвітлені різні аспекти реалізації інклюзивної освіти у виші, у тому числі можливості психологічного супроводу студентства з ООП, особливості їх адаптації до умов навчання тощо [1; 2; 3].

У наукових дослідженнях поняття «інтеграція» та «інклюзія» прийнято розрізняти і навіть протиставляти. Зокрема, ідея інтеграції заснована на «індивідуальному підході» і спирається на концепцію нормалізації. У рамках індивідуального підходу вважається, що джерело нездатності знаходиться у самій особистості. Іншими словами, простежується визначальний вплив ментальної або